

пільною домовленістю про співробітництво і взаємну допомогу з питань подержання податкового законодавства, попередження ухилень від сплати податків на доходи та майно, що в першу чергу стосується лише фізичних осіб. Таких Угод досягнуто з Вірменією, Хорватією, Іраном, Туреччиною, Китаєм, В'єтнамом та іншими державами.

На нашу думку, більш плідними в подоланні негативного явища ухилення від сплати податків мають бути міждержавні угоди про співробітництво в обміні інформацією та взаємодопомогу в галузі боротьби з порушенням податкового законодавства, та розроблені на їх підставі договори і угоди про співпрацю підрозділів податкової міліції Державної податкової адміністрації в Україні з аналогічними службами податкової поліції зарубіжних країн.

Список літератури:

1. Кушнарєва Т.Е., Кучеряєнко М.П. Система податкових органів України. Х., 2000.
2. Проневич А. Полицейская деятельность налоговой службы США: современность // Преступление и наказание. № 12. 24 марта 2000.
3. Гега П.Т. Правовий режим оподаткування в Україні. К., 1997.
4. Дудоров О. Кримінальне переслідування податкових злочинців (за законодавством Федеративної Республіки Німеччини). Предпринимательство, хозяйство и право. 1999. № 2.
5. Налоговая полиция. 1999. № 11.

Надійшла до редакції 20.09.2000

О.О. Житиній, викл. Ун-ту внутр. справ

ПРО МОЖЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАОХОЧЕННЯ ЯК ЗАСОБУ БОРЬБИ З КОНТРАБАНДОЮ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ І ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН

Як відомо, зміст норм Особливої частини кримінального права не вичерпується формулюванням кримінально-правових заборон і санкцій за їх порушення. Предмет кримінально-правового регулювання цих норм дещо ширший. Окремі норми Особливої частини формулюють законодавчі умови звільнення від кримінальної відповідальності за умов позитивної післязлочинної поведінки такої особи. Як правило, це спеціально обумовлені випадки діяльного каяття, які законодавець розглядає як підстави звільнення від кримінальної відповідальності навіть в разі вчинення особою тяжких злочинів (наприклад, згідно з ч. 2 ст. 56 Кримінального кодексу України (далі – КК) за певних умов звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка вчинила державну зраду). Вказані норми, що звільняють від кримінальної відповідальності у зв'язку з діяльним каяттям, відносяться до так званих заохочувальних (стимулюючих) норм кримінального права, які спонукають особу, яка вчинила злочин, з'явитися з повинню, допомогти правоохоронним органам в викритті злочинців, усунути заподіяну злочинном шкоду (наприклад, за ч. 3 ст. 170 КК України звільняється від кримінальної відповідальності хабародавець, якщо після дачі хабара він добровільно заявив про це органам влади до порушення кримінальної справи щодо нього).

Заохочувальні кримінально-правові норми мають яскраво виявлений попереджувальний характер, а також сприяють швидкому й повному розкриттю злочинів. Система цих норм свідчить, що крім заборон і зобов'язань законодавець (там, де це можливо, доцільно й необхідно) використовує також і дозволяючий метод кримінально-правового регулювання, зособливим різновидом якого є заохочення: суб'єкту надається можливість здійснення корисних дій, а щоб він цю можливість реалізував – його поведінка стимулюється обіцянням певних благ (ними виступає звільнення від кримінальної відповідальності за вчинений злочин) [1, с. 48-49]. Практика боротьби зі злочинністю переконливо свідчить про те, що підкріплення норм, які передбачають відповідальність за злочинне діяння, правовим приписом заохочувального характеру суттєво підвищує значення кримінального закону в профілактиці злочинів [2, с.81]. Підтвердженням цього є, наприклад, результати місячників добровільної здачі вогнепальної зброї, набоїв і вибухових матеріалів, які регулярно проводяться МВС України на території країни, правовою основою яких є заохочувальна норма, що міститься у ч. 2 ст. 222 КК [3, с.4].

Серед заохочувальних норм в діючому КК України міститься, зокрема, ст. 229¹⁰, яка передбачає звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які вчинили незаконні вироблення, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів і психотропних речовин без кваліфікуючих ознак (злочини, передбачені частинами першими ст. ст. 229¹, 229⁶, ст. 229⁸ КК) за умови добровільної здачі ними наркотичних засобів, психотропних речовин і вказівки на джерело їх придбання або сприяття розкриттю злочинів, пов'язаних з їх незаконним обігом.

Вказана норма має значну профілактичну спрямованість. Вона стимулює, з одного боку, діяльне каяття осіб, які вчинили незаконні дії з наркотичними засобами і психотропними речовинами, з іншого боку – сприяє розкриттю злочинів, пов'язаних з порушенням законодавства по боротьбі з наркотизмом. Доповнення в 1987 р. КК даною нормою засвідчило, що серед засобів протидії розповсюдженню наркотичних і психотропних речовин законодавець надав значення не тільки кримінально-правовій забороні, але й кримінально-правовому заохоченню. Застосування ст. 229¹⁰ КК України надає можливість отримувати додаткові позитивні результати при проведенні оперативно-розшукових, слідчих і профілактичних заходів у боротьбі зі злочинами пов'язаними з незаконним обігом наркотиків в Україні. Але – тільки в Україні, а якщо сказати більш конкретно – лише на території України. Адже, за змістом ст. ст. 229¹, 229⁶, ст. 229⁸ КК (нагадаємо, що з діяльним каяттям осіб, які вчинили злочини, передбачені саме цими статтями, закон пов'язує можливість звільнення від кримінальної відповідальності) перевезення і пересилання наркотичних засобів і психотропних речовин – це переміщення їх у просторі в межах України [4, с.301].

Отже, щодо осіб, які вчинили діяння, пов'язані з незаконним обігом (зокрема, з перевезенням та пересиланням) наркотичних засобів або психотропних речовин на території України, в діючому законодавстві міститься норма, яка схиляє цих правопорушників до співробітництва з правоохо-

зонними органами «в обмін» на звільнення від кримінальної відповідальності (ст. 229¹⁰ КК).

В діючому законодавстві є норма, яка встановлює кримінальну відповідальність за незаконне переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів через митний кордон України (контрабанду) – ст. 70¹ КК. Вона міститься в Кодексі поруч зі ст. 70 КК, яка встановлює кримінальну відповідальність за контрабанду. Гадаємо, що ст. 70¹ КК близько межує не лише з загальним складом контрабанди (ст. 70 КК), але також і з нормами, які передбачають кримінальну відповідальність за незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин, в т. ч. зі ст. ст. 229¹, 229⁶, ст. 229⁸ КК. Адже злочин, вказаний в ст. 70¹ КК, не лише посягає на встановлений порядок переміщення через митний кордон України матеріальних цінностей, але й перш за все створює загрозу заподіяння шкоди не менш важливому об'єкту – народному здоров'ю. Значна частина наркотиків, психотропних речовин і сировини для їх виготовлення потрапляють в Україну саме контрабандним шляхом. Є й ще один бік небезпеки цього злочину: не секрет, що територія країни все частіше використовується міжнародними наркоділками як перевалочний пункт в міжнародному транзиті наркотиків (зокрема, в схемі Середня Азія – Західна Європа) [5, с. 197].

Розповсюдження наркотиків, психотропних речовин – проблема національна, а міжнародна. Боротьба з наркотизмом в усіх проявах – один з пріоритетних напрямків державної політики боротьби зі злочинністю. Протидія проникненню наркотиків через кордони України – завдання не менш важливе, ніж боротьба з їх розповсюдженням на території України.

У зв'язку з вищевикладеним виникає питання: якщо як один із інструментів у боротьбі з розповсюдженням на території України наркотичних засобів і психотропних речовин використовується заохочувальна норма (ст. 229¹⁰ КК), чому не підкріпити норму, яка встановлює кримінальну відповідальність за переміщення цих предметів через митний кордон України (ст. 70¹ КК) аналогічним правовим приписом заохочувального характеру?

Уявляється, що запропонована норма має діяти на умовах, аналогічних названим в ст. 229¹⁰ КК:

- добровільна здача наркотичних засобів чи психотропних речовин;
- добровільне указання джерела їх придбання або сприяння розкриттю злочину, пов'язаному з незаконним обігом (в тому числі й з контрабандою) цих предметів.

Вона може бути включена до діючого КК або як самостійна частина ст. 70¹ КК, або шляхом доповнення переліку злочинів, вказаних у ст. 229¹⁰ КК злочинном, передбаченим ч. 1 ст. 70¹ КК.

Наявність такої норми дозволить прискорювати проведення оперативно-розшукових і слідчих дій в справах про контрабанду наркотиків і психотропних речовин, сприятиме розшуку і викриттю злочинців. Окрім названих переваг, запропонована заохочувальна норма (які всі норми цього виду), забезпечить підвищення ефективності профілактичної діяльності. У зв'язку з цим її застосування передбачає, з одного боку, роз'яснення серед певної категорії населення суті кримінально-правового заохочення, а з ін-

шого – посилення уваги до недопущення випадків незаконного звільнення від кримінальної відповідальності з підстав, вказаних у цій нормі.

Список літератури:

1. Сабитов Р.А. Посткримінальне поведіння. Томск, 1985. 2. Елеонский В.А. Поощрительные нормы уголовного права, и их значение в деятельности ОВД. Хабаровск, 1984. 3. Іменем Закону. 1999. № 52. 4. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 3 від 27.02.98 «Про судову практику в справах про злочини, пов'язані з наркотичними засобами психотропними речовинами та прекурсорами» // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України. Х., 2000. 5. Багрій-Шахматов Л.В. Головні напрямки боротьби з організованою злочинністю // Уряд України. Президенту, законодавчій, виконавчій владі. Проблеми боротьби з корупцією та організованою злочинністю. Аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників. К., 1997. Т. 7.

Надійшла до редколегії 25.05.2000

С.А. Шалгунова, ст. викл. Дніпропетровського юридичного інституту МВС України

ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Існуванню корупції в державних, громадських та недержавних (приватних, колективних та ін.) органах сприяють, на наш погляд, декілька обставин:

1. По-перше, нечітке розмежування функцій між державними органами, у тому числі і між правоохоронними. Прикладом цьому можуть бути суперечності між законодавчою та виконавчою владою на всіх рівнях. 2. Значні прогалини в різних галузях чинного законодавства, у тому числі в кримінальному, цивільному, податковому, трудовому. 3. Незнання населенням загальних кримінально-правових норм та кола діянь, за які наступає кримінальна відповідальність. 4. Можливість працівників державного апарату влади безконтрольно займатися комерційною діяльністю з використанням професійних знань, посадових та службових можливостей (заснувати приватні підприємства, брати участь в їх роботі), організувати «прикриття» зовні легальних фірм, зміст діяльності, методи та форми роботи яких заборонені законами України і т. ін. 5. Принципи побудови внутрішньої структури державних органів влади та управління є недосконалими, що дозволяє особам, які не мають достатніх професійних знань під маскою «дисциплінованих, сумлінних виконавців» потрапляти на верхні щаблі структури. 6. Принципи відбору кадрів не відповідають дійсним вимогам сьогодення, які висувають до чиновника будь-якого рівня підвищені вимоги щодо його моральних, етичних, культурних рис особистості та якісних спеціальних знань. 7. Відсутність належного контролю за законністю службової та позаслужбової (приватної) діяльності чиновників.

Закон України «Про боротьбу з корупцією» визначає, що зміст корупції складає діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, яка спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для